

VOORBLAD

Voorstel aan de Raad

Zaaknummer: Z/23/079759
Datum collegebesluit: 14 november 2023
Datum commissievergadering: 12 februari 2024
Datum raadsvergadering: 27 februari 2024

Soort Voorstel: Adviesnota
Onderwerp: Vaststellen Integraal Waterketenprogramma (IWKp) 2024-2028 vanuit de regionale samenwerking in de waterketen Leids Regio
Portefeuillehouder: Wethouder Koetsier
Programma: 5. Natuur, Klimaat en mobiliteit

Kernboodschap: Het integrale waterketenprogramma behandelt, met de omgevingsvisies als vertrekpunt, de watertaken. Dit zijn de gemeentelijke zorgplichten voor stedelijk afvalwater, hemel- en grondwater en het beheer van het stedelijk water. Hier hoort ook de zorgplicht van het waterschap voor het verwerken van afvalwater en de rol van drinkwaterbedrijven ten behoeve van drinkwaterbereiding en -levering bij.

Bijlagen: 3

Stukken ter inzage: 0

Beslispunten:

1. Het IWKp 24-28 met de daarin behorende modules van beleid, maatregelen en financiën vast te stellen
2. De financiële gevolgen van het IWKp 24-28 te verwerken in de Voorjaarsnota 2024 en Kadernota 2025.

Relatie met:

- Agendapunt:
- Toezegging:
- Amendement/motie:
- Schriftelijke vragen:

Adviesnota aan de Raad

Onderwerp

Vaststellen Integraal Waterketenprogramma (IWKp) 2024-2028 vanuit de regionale samenwerking in de waterketen Leids Regio.

Inleiding

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet (Ow) in werking. Het opstellen van een gemeentelijk rioleringsprogramma is dan niet langer wettelijk verplicht. Wel stelt de Omgevingswet dat de gemeente een (onverplicht) gemeentelijk rioleringsprogramma vast kan stellen. In de Leidse Regio is besloten om wel een nieuw IWKp (omgevingsprogramma) op te stellen omdat:

- het de gemeenten in staat stelt het beleid en de maatregelen voor de taken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwatermaatregelen in samenhang op te schrijven;
- het gemeenten stimuleert het rioolstelsel op orde te houden;
- het aan burgers en bedrijven duidelijk maakt wat zij op dit gebied kunnen verwachten;
- het een goede beleidsafstemming tussen gemeenten en het waterschap bevordert;
- het de besteding van de rioolheffing transparant maakt;
- het conform de regels van de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) nodig is de onderbouwing van een voorziening groot onderhoud op te nemen in een beheerplan.

Het IWKp bestaat uit drie modules: Beleid, Maatregelen en Financiën.

- 1 De beleidsmodule omschrijft het beleid (als verbijzondering van de Omgevingsvisie) voor de waterketen. Opgesplitst in de doelen volksgezondheid, droge voeten, leefomgeving en milieu. Veel is al in de Omgevingswet geregeld met de algemene zorgplicht, de specifieke zorgplicht en algemene regels.
- 2 De module Maatregelen omschrijft de taken voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater uitgewerkt in maatregelen. De investeringen, vervangingen, onderhoudsmaatregelen, inventarisaties en onderzoeken zijn opgenomen.
- 3 Iedere deelnemende gemeenten heeft zijn eigen financiële module. Hierin zijn op basis van de eerdere modules de lokale ambities voor kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid uitgewerkt en is het effect van deze ambitie vertaald naar benodigd budget en een benodigde heffing om de omschreven ambities te realiseren.

Beoogd effect

Met het opstellen van dit Integraal Waterketenprogramma 2024 - 2028 legt de gemeente Wassenaar vast hoe invulling wordt gegeven aan de ambitie, doelen, beoogde maatregelen en het financiële kader dat benodigd is om het stedelijk waterbeheer in de veranderende wereld (zoals klimaatverandering, duurzaamheid, (woning)bouwopgave) op orde te hebben en te houden.

Argumenten

- 1.1 *Het IWKp 24-28 geeft invulling aan wet- en regelgeving en legt de kaders vast voor het beheer, onderhoud en vervanging van de waterketen*

Het IWKp 24-28 omschrijft de functionele doelstellingen in de waterketen zoals veiligstellen drinkwaterproductie, volksgezondheid, droge voeten, leefomgeving en milieu en hoe de waterpartners zelf en in samenwerking met elkaar de activiteiten uitvoeren en met elkaar

afstemmen. Deze doelen zijn kadervormend voor de invulling van het op orde hebben en houden van de onderdelen in de waterketen en zijn specifiek uitgewerkt tot te nemen beheer, onderhouds- en vervangingsmaatregelen voor de gemeente Wassenaar.

1.2 *Een gemeenschappelijk IWKp faciliteert een betere samenwerking*

Een gemeenschappelijk IWKp heeft als doel de samenwerking in de regio te faciliteren en het maakt samenwerken over grenzen heen makkelijker. Met dit IWKp gaan de waterpartners door met de samenwerking die al in 2011 gestart is (landelijk Bestuursakkoord Water). Vanuit de eigen zelfstandigheid werken we met dit IWKp samen aan de strategische doelen:

- het versterken van de onderlinge samenwerking op gemeentelijk en regionaal niveau;
- het verdiepen van de samenwerking tussen gemeenten en hoogheemraadschap binnen de verschillende zuiveringskringen;
- we optimaliseren de waterketen: voorkomen dat schoon water wordt vermengd met afvalwater en ontvlechten waterstromen en we werken aan het beperken van het drinkwaterverbruik;
- met doelgerichtheid en klantgerichtheid beschermen we de publieke belangen.

1.3 *Dit IWKp sluit aan bij de doelstellingen uit het coalitieakkoord*

Dit IWKp is een voortzetting van het huidige beleid en eerder geformuleerde ambities binnen de waterketen. Met uitvoering van dit IWKp wordt het ambitieniveau B binnen de openbare ruimte als omschreven in het coalitieakkoord gerealiseerd en in stand gehouden. Bewoners en bedrijven worden gestimuleerd, gefaciliteerd en geïnformeerd om 'Samen Voor Wassenaar' een bijdrage te leveren aan een duurzame leefomgeving en draagt bij aan het realiseren van de klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen.

2.1 *Met de financiële verwerking van het IWKp 2024-2028 in de Voorjaarsnota 2024 en Kadernota 2025 zijn er genoeg financiële middelen beschikbaar om het riool adequaat te kunnen onderhouden en worden de uitgaven gedekt door een kostendekkend tarief rioolheffing.*

De financiële gevolgen van het IWKp 24-28 zijn niet verwerkt in de begroting 2024. Deze moeten dus worden meegenomen in de Voorjaarsnota 2024 en Kadernota 2025. Deze financiële gevolgen worden toegelicht in de financiële paragraaf.

Kanttekeningen

1.1 *Afhankelijk van de ontwikkeling van de klimaatmodellen bestaat de kans dat dit model geen correct beeld geeft*

Afhankelijk van de ontwikkeling van de klimaatmodellen bestaat de kans dat de nu gedefinieerde opgave in de toekomst zal toenemen doordat de modellen uitkomen op een negatief te verwachten beeld.

1.2 *De nieuwe klimaatscenario's laten zien dat het veiligheidsniveau kan afnemen*

Met het vaststellen van dit ambitieniveau wordt richting gegeven aan de gestelde doelen voor het beheren en onderhouden van het stedelijk watersysteem. Hierdoor wordt het gelijke ambitieniveau en dus ook veiligheidsniveau of risiconiveau gehanteerd. De nieuwe klimaatscenario's 2023 tonen dat er een grotere kans op extreme neerslag is. Bij vasthouden aan dit ambitieniveau zal het veiligheidsniveau hierdoor iets afnemen, cq de kans op risico's / calamiteiten iets toenemen. Overigens is dit risico voor nu te overzien, aangezien de periode van verandering een langere periode betreft zodat ook in een volgende planperiode hier richting aan gegeven kan worden.

Financiën

De gemeentelijke rioolobjecten in de gemeente Wassenaar hebben een vervangingswaarde van ca € 150 miljoen. Dit bedrag is gebaseerd op een areaal van 122 km riolering. Dit aanzienlijke areaal dient op een juiste manier beheerd, onderhouden en vervangen te worden.

De wetgeving en de jurisprudentie geven de kaders voor de kostentoe rekening aan de rioolheffing. Via de rioolheffing kan de gemeente alle kosten die zij maakt voor de rioleringszorg doorberekenen aan de gebruikers van de riolering. Ook de kosten van maatregelen die worden genomen in verband met het verwerken van hemelwater en het reguleren van het grondwater vallen hieronder. De gemeente moet hierbij voldoen aan de regels die hiervoor zijn opgesteld in het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' (BBV).

Om te komen tot een goede financiële onderbouwing wordt gebruik gemaakt van de onderstaande wettelijke en gemeentelijke uitgangspunten:

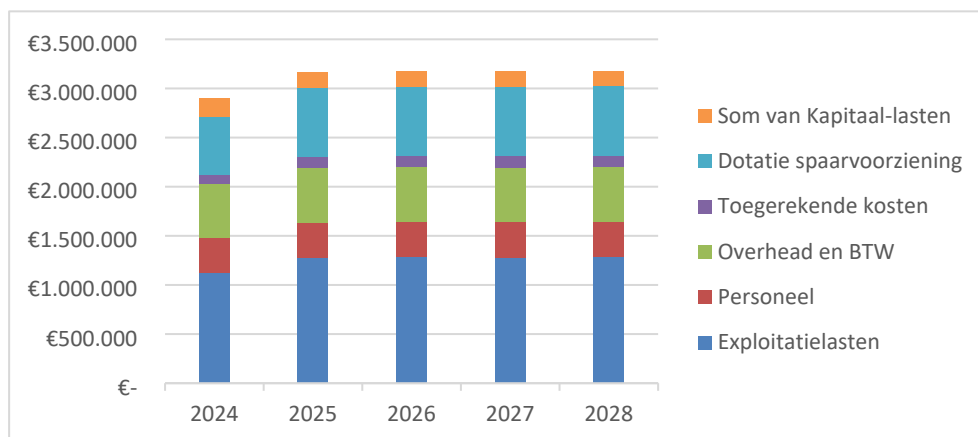
- De rioolheffing mag maximaal kostendekkend zijn: de geraamde opbrengsten mogen de geraamde lasten niet overstijgen (Gemeentewet artikel 229b). Deze eis geldt per individueel boekjaar;
- De opbrengsten van de rioolheffing mogen niet voor andere doeleinden dan voor het nakomen van de gemeentelijke zorgplichten (afval-, hemel- en grondwater) worden aangewend. Hiertoe worden ook activiteiten gerekend die hier ten dele aan bijdragen; deze dienen naar rato te worden toegerekend;
- Reserveren voor (de kapitaallasten van) toekomstige vervangingsinvesteringen - door dotaties aan de (spaar)voorziening - is toegestaan. De betreffende dotaties tellen mee als een last ter zake. Reserveren enkel voor uitbreiding van het voorzieningenniveau is niet toegestaan;
- De afschrijvingstermijnen conform financiële verordening bedragen 75 jaar voor (vervanging van) rioleringen en 15 jaar voor vervanging van pompen en gemalen.
- De vervangingsschema's (investeringsplanningen) zijn gebaseerd op de aanlegjaren en de gehanteerde technische standaardlevensduren en de actuele conditie zoals blijkt uit de inspectiegegevens (risicogestuurd);
- Herinvesteringen (zoals vervanging, modificatie en levensduurverlengende maatregelen) komen ten laste van de rioleringszorg. Hierbij wordt rekening gehouden met de toerekenbare kostenposten welke verbonden zijn aan de werkzaamheden ten behoeve van rioolbeheer, -onderhoud en -vervanging;
- Bij projecten wordt uitgegaan van een verhoging van kosten ten behoeve van klimaatadaptieve maatregel welke toerekenbaar zijn aan de zorgplichten afvalwater, hemelwater en grondwater van € 500,- per strekkende meter rioolvervanging, waarbij de raming in totaal gebaseerd wordt € 1.750,- per strekkende meter.

Bovenstaande punten worden niet alleen gebruikt voor de berekening van de tarieven in de periode van het IWKp 24-28, maar geven ook de uitgangspunten voor de uitgevoerde levenscyclusbenadering en de daarbij gemaakte kostendekkingsberekening waarin alle inkomsten en uitgaven voor een lange periode zijn ingeschat.

Exploitatie

In figuur 1 is de ontwikkeling van de lasten in de exploitatie voor de looptijd van IWKp 24-28 opgenomen. Dit exploitatiebudget bevat de kosten voor het beheren en onderhouden van het areaal. De exploitatielasten zijn jaarlijks terugkerende lasten (onderhoud, inspecties, reiniging, enzovoort) die rechtstreeks gedekt worden door de inkomsten van het betreffende jaar. Tevens vallen de vaste jaarlijkse lasten hieronder zoals kapitaallasten, personeelslasten, overhead en btw. De exploitatie wordt gedekt door de rioolheffing, waarbij het riooltarief jaarlijks wordt vastgesteld door de raad in de tarieventabel behorende bij de verordening rioolheffing Wassenaar.

In het jaar 2024 is een lagere uitgave begroot welke veroorzaakt wordt doordat de benodigde stijging van exploitatiebudget niet kan worden opgevangen in de begroting 2024. (Voor verdere toelichting zie onderdeel voorzieningen).

Figuur 1: Ontwikkeling totale lasten binnen de exploitatie IWKp 2024-2028.

Ten opzichte van de vastgestelde begroting 2024-2027 is voor 2024 een extra bedrag van € 170.000 nodig. Voor 2025 en volgende jaren is nog een extra bedrag van € 190.000 nodig. Deze bedragen zullen worden meegenomen in de Voorjaarsnota 2024 en Kadernota 2025 en zullen worden gedekt door aanpassing van de tarieven rioolheffing.

De stijging komt voor een groot deel door bijstelling van kosten voor onderzoek en onderhoud van riolen en gemalen. De hoge prijsindexatie is hier ook oorzaak van, omdat contracten bij nieuwe aanbesteding hoger uitvallen.

Investeringsen en groot onderhoud ten laste van de spaarvoorziening rioleringen

Investeringsprojecten ten behoeve van riolering betreffen vervangingen of verbeteringen van het rioolsysteem, zodat deze op de lange termijn aan de kwalitatieve eisen voldoet.

In de periode 2024-2028 zijn we voornemens onderstaande rioolgerelateerde projecten uit te voeren:

- Herenweg / Hoflaan, combinatie van verharding en aanleg hemelwaterstelsel;
- Storm van 's-Gravesandeweg en Schouwweg, combinatie van verharding en rioolvervanging;
- Prinsenweg, combinatie van verharding en rioolvervanging;
- Jonkerlaan, combinatie van verharding en rioolvervanging;
- Renovatie (relinen) riolering.

Deze projecten zullen in het kader van werk met werk van bovengrondse (wegen etc.) en ondergrondse (riool) werkzaamheden en werk voortkomend uit het wegencategoriseringsplan met elkaar afgestemd worden.

Tabel 1 toont een stijging van het verwachte investeringsvolume voor riolering van M€ 1,1 naar afgerond gemiddeld M€ 1,7 per jaar. De verschillen in investeringsvolume dienen in de begroting te worden verwerkt, aangezien de eerdere budgetten vanuit het vGRP zijn gevoteerd en raming en planning van het IWKp 24-28 niet.

Investeringsvolume	totaal periode 2024-2028	gemiddeld per jaar periode 2024-2028
Oude planning uit vorige vGRP	2.861	572
Planning IWKp 24-28	8.433	1.686
Geactualiseerd verschil	5.572	1.114

Tabel 1: Benodigd krediet 2024-2028, bedrag x € 1.000 (prijspeil 2024).

Een onderdeel van de extra kosten is dat er bij rioolvervanging ook klimaatadaptieve maatregelen worden genomen. Daarvoor is een extra bedrag van € 500,- per strekkende meter opgenomen waarbij de raming in totaal gebaseerd wordt op € 1.750,- per strekkende meter rioolvervanging.

Ontwikkeling van de voorzieningen

Spaarvoorziening riolering

De kosten voor de vervangingsprojecten worden direct betaald uit de spaarvoorziening. Door bovenstaande verwachte investeringen en de beoogde dotatie zal de hoeveelheid van de spaarvoorziening in de aankomende jaren afnemen. De verwachte ontwikkeling voor de periode 2024-2028 is weergegeven in tabel 2.

De in onderstaande tabel genoemde onttrekkingen aan de spaarvoorziening riolering is gebaseerd op de voorgenomen uitvoering van de hierboven genoemde projecten. Er moet echter nog worden bepaald wanneer deze projecten daadwerkelijk zullen worden uitgevoerd.

Spaarvoorziening riolering	2024-2028
Beginstand 1-1-2024	10.895
Dotatie	3.567
Onttrekking	-8.432
Eindstand 31-12-2028	6.030

Tabel 2: Ontwikkeling spaarvoorziening riolering 2024-2028 (Bedragen x € 1.000).

Egalisatievoorziening water (baggeren)

Het baggeren van waterwegen maakt in principe deel uit van het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR). Doordat hemelwater vermengd met afvalwater bij extreme neerslag via de overstort op het oppervlaktewater terecht komt bestaat er de mogelijkheid om een deel van de kosten voor het baggeren ten laste te laten komen van de rioolheffing. In Wassenaar wordt 33% van deze lasten ten laste gebracht van de rioolheffing.

In de jaren 2024 en 2026 wordt op basis van de planning voor baggeren uitgaven verwacht van € 200.000,- per jaar in het betreffende jaar. Daarnaast is er jaarlijks een bedrag nodig van € 35.000 voor het vervangen van beschoeiingen. De dotatie aan de voorziening waterwegen is in de begroting 2024 bepaald op € 108.000 per jaar, waarvan € 35.000 ten laste is van de rioolheffing. Deze dotatie en het aangevulde saldo van de voorziening waterwegen is genoeg om de geraamde uitgaven voor baggeren, beschoeiingen en eventuele tegenvallers de komende jaren te kunnen dekken.

Voorziening waterwegen (baggeren)	2024-2028
Beginstand 1-1-2024	218
Dotatie	558
Onttrekking (uitgaven)	-420
Stand voorziening per 31-12-2028	356

Tabel 3: Ontwikkeling voorziening waterwegen (Bedragen x € 1.000).

Ontwikkeling van de rioolheffing

De uitgaven voor de vervanging en het onderhoud van de riolering wordt gedekt vanuit de rioolheffing. Hierbij wordt uitgegaan van een kostendekkendheidspercentage van 99%. De uitgaven van het IWKp 24-28 dienen te worden meegenomen in de tarieven van de rioolheffing. Op basis van bovengenoemde activiteiten in de exploitatie, investeringen en voorzieningen is de ontwikkeling van de tarieven van de rioolheffing bepaald. Uitgaande van het prijspeil 2024 is om de uitgaven van het IWKp 24-28 ten opzichte van het tarief op basis van de begroting 2024 in 2024 een verhoging van het heffingstarief nodig van 5,9% en in 2025 van 5,7%.

Voor 2025 tot en met 2028 dient tevens rekening gehouden te worden dat het prijspeil aangepast wordt aan de meest actuele marktontwikkeling. Dat heeft direct invloed op de ontwikkeling van de kosten die ten laste van riool worden gebracht en daarmee het heffingstarief. Met de benoemde stijging blijft de kostendekkendheid in de planperiode rond de 99%.

De tarieven dienen uiterlijk eind december voor het volgende jaar te zijn vastgesteld. In onderstaande tabel staat de ontwikkeling van de hoogte van de rioolheffing ten opzichte van de begroting 2024 op basis van het prijspeil van 2024.

Jaar	Beoogde stijging	Huishoudens		Bedrijfsruimten		
		vastrecht	> 80 m3	vastrecht	> 120 m3	> 1.000 m3
	[%]	[€]	[€/m3]	[€]	[€/m3]	[€/m3]
Begroting 2024		135,24	1,69	202,80	1,69	0,74
2024	5,9%	143,28	1,80	214,80	1,80	0,78
2025	5,7%	151,38	1,89	227,00	1,89	0,83
2026	0%	151,38	1,89	227,00	1,89	0,83
2027	0%	151,38	1,89	227,00	1,89	0,83
2028	0%	151,38	1,89	227,00	1,89	0,83

Tabel 4: Ontwikkeling rioolheffing 2024-2028 (prijsspeil 2024)

De aangepaste tarieven voor 2024 inclusief de verhoging van 5,9% ten opzichte van de begroting 2024 zijn meegenomen in de Verordening rioolheffing Wassenaar 2024.

Juridisch kader

De wetgeving met betrekking tot watergerelateerde onderwerpen is verdeeld over verschillende wetten. Sommige wetten, zoals de Waterwet, richten zich uitsluitend op waterbeheeraspecten en andere wetten zoals, de Wet milieubeheer (Wm), de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) zijn slechts deels van toepassing op waterzaken. Behoudens de wet milieubeheer vallen bovenstaande wetten (grotendeels) onder de Omgevingswet, zodra deze in werking is getreden. In de module beleid is een overzicht van ontwikkelingen en relevante wetgeving weergegeven.

Daarnaast wordt in deze module inzicht gegeven in de taken en bevoegdheden van de verschillende overheidspartners binnen de waterketen.

Met vaststelling van dit IWKp 24-28 wordt voor de watertaken met dit omgevingsprogramma invulling gegeven aan de Omgevingswet.

Risico's

Het IWKp bevat meerdere modules welke ingaan op het (wettelijke) beleidskader, de doelen en uitgangspunten en treedt in werking na vaststelling door het betreffende bestuur (college), het algemeen bestuur van het hoogheemraadschap van Rijnland en de directie van Dunea en Oasen. Bij wijziging van inzicht kan tussentijds nieuwe vaststelling plaatsvinden. Ook de kostendekkingsplannen kunnen na onderling overleg altijd separaat worden vastgesteld.

Communicatie en Inwonerparticipatie

Bij het opstellen van dit IWKp 24-28 heeft participatie plaatsgevonden binnen de regionale samenwerking waterketen en heeft afstemming plaatsgevonden over ambitie, maatregelenprogramma en financiële consequenties met regionale partners en direct betrokkenen. Ook zijn de betreffende portefeuillehouders van elke organisatie op voorhand meegenomen.

Bij uitvoering van dit IWKp worden zowel binnen de verschillende doelen in de beleidsmodule als ook bij realisatie van de verschillende (beheer, onderhoud- en vervangings) opgaven inwonerparticipatie en communicatie opgenomen.

Na vaststelling van dit IWKp zal conform Wet milieubeheer artikel 4.23 lid 3 de vaststelling van dit IWKp in één of meer dag- of nieuwsbladen bekend worden gemaakt vanuit B&W. Hierbij is verder geen sprake van enige vorm van inspraak en/of betrokkenheid van de burger bij de besluitvorming, anders dan via de raadscommissies.

Duurzaamheid

Dit IKWp is een voortzetting van het huidige beleid en eerder geformuleerde ambities binnen de waterketen. Met uitvoering van dit IWKp wordt het ambitieniveau B binnen de openbare ruimte als omschreven in het coalitieakkoord gerealiseerd en in stand gehouden. Bewoners en bedrijven worden gestimuleerd, gefaciliteerd en geïnformeerd om 'Samen Voor Wassenaar' een bijdrage te leveren aan een duurzame leefomgeving en bij te dragen aan het realiseren van de klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen.

Uitvoering / Implementatie

De geldigheidsduur van het IWKp is van 1 januari 2024 tot en met 31 december 2028.

Voorgesteld wordt om na 2 jaar een tussentijdse evaluatie aan college en raad aan te bieden waarin naast de voortgang tevens eventuele financiële knelpunten aan bod komen. Op basis hiervan heeft college en raad de mogelijkheid om bij te sturen op ambitie of budget.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

drs. K.D. Handstede,
gemeentesecretaris

drs. L.A. de Lange,
burgemeester